

Kielitietoinen kielikasvatus

Kielitietoisuus kuuluu kaikkeen oppimiseen ja opettamiseen, ja se on kielikasvatuksen perustana suomalaisissa opetussuunnitelmissa. Kielitietoinen kielikasvatus sisältää ymmärryksen kielen merkityksestä oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä, kielen ja ajattelun yhteydestä sekä kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista. Kielitietoisessa kielikasvatuksessa huomioidaan oppijoiden ja oppijaryhmien monikielisyys sekä käytetään esimerkiksi useita kieliä rinnakkain pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla, mikä mahdollistaa kielellisen ja kulttuurisen tietoisuuden lisääntymisen sekä tarjoaa uusia tapoja ja varmuutta oppia ja käyttää kieliä.

Kielitietoisen kielikasvatuksen teemanumero sai alkunsa yhteistyöstä, jota Jyväskylän yliopisto (opettajankoulutuslaitos, kasvatustieteiden laitos, kieli- ja viestintätieteiden laitos), Turun yliopiston Rauman kampus (opettajankoulutuslaitos) ja Åbo Akademin Vaasan kampus (kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunta) tekivät opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa hankkeessa *IKI – Innovatiivisen kielikasvatuksen kartta ja kompassi* vuosina 2018–2021 (<https://kielikampus.jyu.fi/fi/kielikampuksen-toiminta/iki-innovatiivisen-kielikasvatuksen-kartta-ja-kompassi>). Teemanumeron artikkelien kirjoittajiksi kutsuttiin avoimella kirjoittajakutsulla eri alojen tutkijoita pohtimaan kieli-tietoista kielikasvatusta ainedidaktiikan näkökulmasta. Teemanumeron toimittajat edustavat IKI-hanketiimejä, sanoin kuin osa artikkelien kirjoittajista.

Teemanumeron artikkeleissa kielitietoista kielikasvatusta tarkastellaan eri kasvatuksen konteksteissa. Kielitietoisuus opettajankoulutuksessa on teemana kolmessa artikkelissa. Bergroth ja Haagensen kuvaavat artikkelissaan opettajankouluttajien kokemuksia korona-ajan etäopetuksesta kielitietoisuuden ja sosiaalisten suhteiden näkökulmista. Aallon, Skinnarin, Mård-Miettisen ja Siponkosken artikkelissa tarkastellaan seikkoja, jotka mahdollistavat ja rajoittavat opettajaopiskelijoiden kieli-tietoista toimijuutta eri-ikäisten, monikielisten oppijoiden etäohjaus-tilanteissa. Alisaari, Heikkola ja Harju-Autti puolestaan tarkastelevat

artikkelissaan luokanopettajaopiskelijoiden kieliopin hallintaa sekä käsitteitä kielellisen tuen muodoista ja toteuttamisesta monikielisille oppijoille matematiikan opetuksessa osana kielellisesti vastuullista pedagogiikkaa.

Lähteellä, Kauppinen, Aerila ja Siipola kuvaavat artikkelissaan opettajien näkemyksiä koulujensa ja luokkiensa kirjalikoimista kohdentaen huomionsa erityisesti kielitietoiseen kirjallisuuskasvatukseen ja monikielisiin oppilasryhmiin. Forsman taas lähestyy artikkelissaan kielitietoisuutta oppilasnäkökulmasta ja tarkastelee, kuinka monikieliset yläkoulu-oppilaat kuvaavat narratiiveissaan kielitietoista yhteisopetusta, monilukutaidon kehittymistä ja osallisuutta. Teemanumeron lopussa on kirja-arviointi Jimmy van Rijtin teoksesta ”Understanding grammar: The impact of linguistic metaconcepts on L1 grammar teaching” (2020).

Teemanumeron artikkelit osoittavat, kuinka moninainen ja ajankohdainen ilmiö kielitietoinen kielikasvatus on, ja kuinka moninaisuus ja ajankohtaisuus näkyvät jossain määrin myös käsitteistön vakiintumattomuutena. Suurimmassa osassa artikkeleita keskiössä ovat oppijat, joiden kielellinen tai kulttuurinen tausta on monikielinen. On kuitenkin tärkeää muistaa, että kielitietoinen kielikasvatus koskee kaikkia oppijoita kielitaustasta riippumatta. Yhteistä kaikille artikkeleille on vastuullisuuden ja toimijuuden painottuminen: oli sitten kyse opettajista, opettajaopiskelijoista tai oppilaista. Artikkelit osoittavat, että kielitietoinen kielikasvatus koskettaa laaja-alaisesti koko ainedidaktiikan kenttää.

Katri Hansell

Åbo Akademi, Kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunta

Juli-Anna Aerila

Turun yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

Karita Mård-Miettinen

Jyväskylän yliopisto, Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Språkmedveten språkpedagogik

Språkmedvetenhet är en del av all form av lärande och undervisning och grundpelaren för språkpedagogiken i de finländska läroplanerna. Språkmedveten språkpedagogik bygger på en förståelse av språkets betydelse för lärande, interaktion och samarbete, sambandet mellan språket och tänkandet samt inställningar till språk och språkgemenskaper. Språkmedveten språkpedagogik tar hänsyn till elevernas flerspråkighet, exempelvis kan flera språk användas parallellt då det är pedagogiskt ändamålsenligt. Språkmedveten språkpedagogik möjliggör ökad språk- och kulturmedvetenhet och erbjuder nya sätt och ökad självsäkerhet i att lära sig och använda språk.

Temanumret för språkmedveten språkpedagogik bygger på det samarbete som Jyväskylä universitet (enheten för lärarutbildning, enheten för pedagogik, enheten för språk- och kommunikationsstudier), Raumo campus vid Åbo universitet (enheten för lärarutbildning) och Vasa campus vid Åbo Akademi (fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier) bedrev inom ramen för projektet *IKI – Karta och kompass för innovativ språkpedagogik* som finansierades av undervisnings- och kulturministeriet åren 2018–2021 (<https://kielikampus.jyu.fi/fi/kielikampusen-toiminta/iki-innovatiivisen-kielikasvatuksen-kartta-ja-kompassi>). Artikelskribenterna rekryterades med en öppen inbjudan där forskare inom olika discipliner ombads granska språkmedveten språkpedagogik ur ämnesdidaktisk synvinkel. Temanumrets redaktörer representerar de olika universitetens forskarteam inom IKI-projektet, liksom också en del av artikelskribenterna gör.

I temanumrets artiklar granskas språkmedveten språkpedagogik i olika pedagogiska kontexter. Språkmedvetenhet inom lärarutbildningen är temat i tre artiklar. Bergroth och Haagensen kartlägger i sin artikel lärarutbildarnas erfarenheter av distansundervisning under covid-19 pandemin med fokus på språkmedvetenhet och relationskompetens. I Aaltos, Skinnaris, Mård-Miettins och Siponkoskis artikel granskas faktorer som möjliggör och begränsar lärarstudenternas språkmedvetna agens när de distanshandleder flerspråkiga elever i olika åldrar. Alisaari, Heikkola och Harju-Autti för sin del diskuterar i sin artikel klasslärarstuderandes grammatikbehärskning samt deras uppfattningar om olika former och tillämpningar av språkligt stöd för flerspråkiga elever i matematikundervisningen som en del av språkligt sensitiv pedagogik.

Lähteelä, Kauppinen, Aerila och Siipola beskriver i sin artikel lärarnas syn på sina skolors och klassers bokurval och riktar sin uppmärksamhet på språkmedveten litteraturpedagogik och flerspråkiga elevgrupper. Forsman närmar sig språkmedvetenhet ur ett elevperspektiv och studerar hur flerspråkiga elever i årskurserna 7–9 i sina narrativer beskriver språkmedveten samundervisning, utveckling av multilitteracitet och delaktighet. Sist i temanumret finns en bokrecension av boken

”Understanding grammar: The impact of linguistic metaconcepts on L1 grammar teaching” (2020) av Jimmy van Rijt.

Temanumrets artiklar visar hur komplext och aktuellt fenomen språkmedveten språkpedagogik är och hur denna komplexitet och aktualitet i viss mån även syns i en ännu oetablerad begreppsapparat. Största delen av artiklarna fokuserar på målgrupper med flerspråkig och multikulturell bakgrund, men det är viktigt att komma ihåg att språkmedveten språkpedagogik tillhör alla oavsett språklig bakgrund. Gemensamt för alla artiklar är betoningen på ansvar och agens, vare sig det är fråga om lärare, lärarstuderande eller elever. Artiklarna visar att språkmedveten språkpedagogik i stor omfattning berör hela det ämnesdidaktiska fältet.

Katri Hansell

Åbo Akademi, Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier

Juli-Anna Aerila

Åbo universitet, Enheten för lärarutbildning

Karita Mård-Miettinen

Jyväskylä universitet, Enheten för språk- och kommunikationsstudier